

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A MAGYARORSZÁGI EGYHÁZ ÉLETÉBŐL

1940. február 8-ának, Mindszenty József bíboros, magyar prímás életfogytiglani fegyházra történt elítélésének 41. évfordulóján – amely nap, nyilván nem szándékos, de nagyon sajnálatos egybeeséssel annak is évfordulója, hogy VI. Pál pápa 1974-ben az esztergomi érseki széket megüresedettnek nyilvánította – Esztergomban az elgondolható legmagasabb egyházi és állami képviselők szolgáltattak igazságot a törvénytelen és erkölcselen módon perbe fogott és megkínzott magyar főpásztornak.

A febr. 6-án kelt pápai levélben ezt olvassuk: "A rendíthetetlen esztergomi bíboros érsek kiváló erények példáját adta a katolikus családnak. Nagy lelkipásztor méltóságával tudta viselni a töviskoronát, amelyet fejére helyeztek; az egyházi ember nemes alakjának emlékét hagyta, aki hosszú éveken át imádkozni és szenvedni tudott népéért. Ebben a szellemben írta VI. Pál pápának, mielőtt elhagyta volna szeretett magyar földjét: 'Alázatosan Szentséged lábához helyezem ezt az áldozatomat, abban a meggyőződésben, hogy a legnagyobb áldozat is, amelyet tőlünk kérnek, kicsi lesz, amikor Isten szolgálatáról és az Egyház javáról van szó'. Ma a magyar egyház papjának, püspökének és primásának e nagy alakja előtt – folytatja II. János Pál – én magam is szeretném leróni tiszteletemet az egész Egyház nevében, amely iránt a hűség oly ragyogó bizonyítékát adta."

Agostino Casaroli bíboros államtitkár az esztergomi bazilikában koncertált gyászmise elején beszélt. "Valóban történelmi felelősséget kellett vállalnia egy olyan pillanatban, amely Magyarország, Európa és a világ élete szempontjából döntő problémákkal volt telítve. E problémákkal hite biztonságával, meggyőződése szilárdságával, jelleme hajlíthatatlan erejével szállt szembe. Az események és a szenvedélyek forgatagában egymásnak ellentmondó ítéletek és ellentétes érzelmek céltáblája volt; egyesek mint hőst magasztalták, mások befeketítették azzal, hogy érzéketlen az új időkkel szemben, vádolták és rágalmazták mint bűnözőt." "Ha fizikai és pszichológiai erejét igen kemény próbának vetették is alá, erkölcsi ereje nem tört meg. Nem ingott meg hite sem. Devictus vincit: Krisztust szemlélte szenvedésében, ezt tartotta kitüntetésének, és ez lett ereje. Látszólag legyőzték, de valójában győzött." "Felidézve azt a múltat, amelyet nem lehet eltörölni, de főleg a jelent és a jövőt nézve, ajánljuk fel most a bocsánat, a hálaadás, a reménység Áldozatát, egyesülve azokkal az érzelmekkel, amelyek az örökkévaló világosságban eltöltik Mindszenty József bíboros nemes lelkét."

A szentmise homíliáját a jelenlegi magyar prímás, Paskai László tartotta. "Ha a búzaszem nem hull a földre, és nem hal el, egymaga marad – szólt a mise evangéliuma –; de ha elhal, sok termést hoz." "Hisszük – fűzte hozzá a bíboros –, hogy teljesedett benne Krisztus ígérete: szenvedése sok gyümölcsöt hozott az Egyház javára, és ott van Mestere oldalán." Paskai

bíboros részletekbe menően beszélt második elődjének gazdag tevékenységéről és sok megpróbáltatásáról.

A szentmisét városi és állami ünnepség követte: a primási palota előtti téren leleplezték Mindszenty bíboros emléktábláját, a teret pedig a bíborosról nevezték el. Avatóbeszédében mondotta Szűrös Mátyás ideiglenes köztársasági elnök: "Mindszenty József és a vele együtt elítéltek ellen törvénytelen eszközöket alkalmazó, koncepciók elemeket tartalmazó hazug eljárás folyt. Az ellene lefolytatott per egy sötét kor terméke volt, és nyilvánvalóan tisztességtelen szándékok vezették azokat, akik ezt az eljárást megtervezték és véghez vitték. Mindszenty József bíboros életének (. . .) tanúsága arra int valamennyiünket, hogy olyan jövő megeremtésére kell törekednünk, olyan demokratikus társadalmat kell létrehozunk, amelyben a politikai nézetkülönbségek nem vezethetnek koncepciók perekhez, elnyomásához, börtönhöz, bosszúálláshoz. Mondjuk ki a mai napon: a tiszta gondolkodású magyar nép erkölcsi elégtételt szolgáltat a római katolikus egyház kiemelkedő alakjának, Mindszenty Józsefnek! Kerüljön végre Mindszenty József bíboros, néhai esztergomi érsek a nemzet történelmében az Őt megillető helyre!"

* * *

"A keresztények részvétele a társadalmi megújulásban" – ezen a címen adott ki nyilatkozatot február elején a magyar püspöki kar.

A nyilatkozatot bevezetőjéből idézzük: Hálát adunk Istennek azért, hogy a magyar egyház az elmúlt nehéz évtizedekben – megtépázva, intézményeitől megfosztva, vallási életében korlátozva és meggyöngyítve, olykor hibákat elkövetve is – képes volt teljesíteni krisztusi küldetését. Bár szavát a nemzet egészét érintő súlyos társadalmi kérdésekben nyilvánosan nem hallathatta, mégis jelentős szerepet játszott e korszak magyar társadalmában is avval, hogy az emberi személy méltóságának, az örök igazságoknak és értékeknek őrzője és védelmezője volt.

Hisszük, hogy most szabadabb, igazságosabb, emberibb korszak kezdődik a magyar nép életében. Magyarország elindult a demokratikus jogállamiság megeremtésének útján, nemzetünk maga veheti kezébe sorsának irányítását. Megújult az alkotmány, megszűnt az egypártrendszer, lehetővé vált a szabad választások kiírása.

Az egyház is benne él a konkrét magyar társadalomban. A rábízott evangélium alapján tanít szociális és társadalmi kérdésekben is: irányelveket ad, értékítéleteket alkot, konkrét kérdésekben pedig gyakorlati útmutatással szolgál.

Néhány átfogó témakör – az Egyház társadalmi küldetése, a társadalmi élet alapvető összetevői, demokrácia és szabadság, keresztények a társadalomban – részletes kifejtése után a nyilatkozat a következő öt pontban foglal össze néhány sürgető feladatot.

1. *Egyre jobban meg kell ismernünk az egyház tanítását társadalmi kérdésekben. "A keresztény közösségekre hánul az a feladat, hogy az országukat jellemző helyzetet objektív módon elemezzék, a Szentírás örök szavai fényében*

értelmezzék, és hogy az Egyház társadalmi tanításából értelmezési elveket, értékelési normákat és cselekvési direktívákat vezessenek le." (VI. Pál pápa: Octogesima adveniens 4.)

2. Az egyház mindig lényeges feladatának tartotta a kultúra ápolását és fejlesztését. Legszebb nemzeti hagyományainkat folytatva legyen a kereszténység ismét a magyarság legsajátosabb értékeinek őrzője és fejlesztője. Magyar földön, magyarként törekszünk Isten szándékainak, a megváltás művének megvalósítására.

3. Az emberi kultúrának éppúgy, mint a szeretet krisztusi kultúrájának egyetlen igazi otthona a közösség lehet. Hazánkban a közösségi összetartozás tudata veszedelmesen megfogyatkozott az elmúlt évtizedek során. A kereszténység lényegénél fogva közösséget alkot, és csak közösségben élhet igazán. Egyházunk sarkalatos feladata a testvériesebb, közösségibb gondolkodás- és cselekvésmód elterjesztése minden szinten. E törekvésével az egyház építőjévé válhat az igazi nemzeti egységnek, amely nem szorítkozik csupán valami nemzeti közmegegyezésre, hanem valóban a szeretet kultúráját teremti meg a magyarságban.

4. Hazánk és egyházunk legnemesebb céljai sem valósulhatnak meg a béke megteremtése és megőrzése nélkül. Krisztus példája nyomán az erőszakmentes, de bátor kiállást tartjuk követendőnek a társadalmi igazságosság, az emberi jogok, a vallási és lelkiismereti szabadság védelmében. A békéhez hozzátartozik a társadalmi megbékélés is. Sajnálatos tény, hogy az utóbbi időben sok belső feszültség, emberi indulat szabadult fel társadalmunkban. A keresztényeknek jó példával kell előljárniuk abban, hogy hazánkban a versengés és féltékenykedés, a pártoskodás és az egymás elleni harc helyett a kiengesztelődés szellemében építsük szabadabb s – reméljük – boldogabb jövőnket.

5. Külön is szeretnénk felszólítani minden hívőt arra, hogy Krisztus parancsának értelmében érezze elsődleges feladatának a szegények gondozását. Buzdítsuk az egyházközségeket arra, hogy karolják fel a közösségükhöz tartozó, környezetükben élő szegényeket. Meggyőződésünk, hogy ez a szociális és karitatív tevékenység nemcsak az egyesek földi javát szolgálja, hanem Krisztus ígéretének megfelelően az Ő jelenlétét erősíti minden keresztény közösségben.

* * *

Február 9-én a bíboros államtitkár és a magyar miniszterelnök megállapodást írt alá. "1. A mai napon helyreállítjuk a diplomáciai kapcsolatokat az Apostoli Szék és Magyarország között, a Szentszék részéről Nunciæ túra, a Magyar Köztársaság részéről Nagykövetség szintjén." "3. Az utolsó hónapokban Magyarországon végbement mélyreható politikai és társadalmi fejlődés eredményeként az Egyházat érintő kérdések ma már rendezettek, amelyeket egyrészt az új Kánonjogi Kódex, másrészt a Lelkiismereti és Vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló új törvény rendelkezései szabályoznak"; a két fél tehát hatályon kívül helyezi az 1964. szeptember 15-én aláírt megállapodásokat. (Az 1950-ben a magyar egyházra ráerőszakolt

megállapodást már febr. 6-án felbontotta a magyar kormány és a magyar püspöki kar.)

Három nappal a március 25-i magyar választások után a pápa kinevezte magyarországi apostoli nunciussnak Angelo Acerbi címzetes érseket, aki 1925-ben született, és 1974 óta tölt be különféle országokban nunciusi vagy delegátusi tisztséget. Kolumbia fővárosából, Bogotából kerül Budapestre.

AZ ERDÉLYI EGYHÁZ ÉLETÉBŐL

"Az elmúlt napok eseményei minket, katolikusokat is mélyen megrendítettek" – írta papjaihoz és híveihez intézett levelében már 1989. december 23-án dr. Jakab Antal gyulafehérvári megyéspüspök. "Keresztény ember ilyen megrázó tények mellett nem mehet el érzéketlenül és szótlánul."

Híveihez intézett kérését így fogalmazta: "Óvakodjanak minden olyan cselekedettől, amelyek ártanak nekik, embertársuknak, akikkel együtt élünk, és akikkel közös szent célokat szolgálunk. Legyenek testvérek mindenkivel szemben, függetlenül attól, hogy milyen egyháznak tagja, és milyen nyelven beszél. Hassa át őket az idővel szembeni felelősség, tetteiknek a szeretettől sugallt igazságossága és áldozatkészsége."

* * *

Amikor – a drámai napok még el sem múltak – Francesco Colasuonno nuncius január 3-ra és 4-re Gyulafehérvárra összehívta Románia összes katolikus püspökét és ordináriusát, voltak közülük olyanok, akik életükben először találkoztak. A főpásztorok 22 pontban foglalták össze az egyház igényeit. (L. Új Ember, 1990. jan. 21., 1. oldal.)

* * *

Január 22-én Kolozsváron fogalmazódott meg négy erdélyi magyar nyelvű egyház (a római katolikus, a református, az unitárius és a zsinat-presbiteri egyház) közös **szándéknyilatkozata**. 17 igényt fejez ki; ezekből idézzük a következőket:

1. *Az 1948-as Kultusztörvény és az azt követő létesítő és módosító törvények hatályon kívül helyezése. Az egyház és állam közötti viszony új szabályozása az egyházak közreműködésével.*

2. *Az egyház önszervezésének és önkormányzatának teljes szabadsága az egyházi törvények (Statútumok) szerint.*

3. *Az államosítás előtti felekezeti iskolahálózat (elemi és középiskolák) visszaállítása. Állami szubvenció az állami iskolák szintjén.*

4. *Az állam által kisajátított vagy visszatartott kollégiumi és iskolai könyvtárak, levéltárak, anyakönyvek, parókiális okiratok, valamint más kultikus és kulturális javak visszaadása.*

5. *A lelkészképzés biztosítása az egyházak által megállapított szükséglet szerint (teológiai hallgatói számának szabad meghatározása) egyetemi fokú intézeti keretben. Dologi és személyi kiadások viselése az állam részéről.*